

Recenzja książki:
Stefan Krajewski, *Prywatyzacja, restrukturyzacja,*
konkurencyjność polskich przedsiębiorstw,
Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne,
Warszawa 2009, s. 372

Recenzowana praca ma szczególne znaczenie w dorobku wielowątkowym i rozbudowanym S. Krajewskiego. Szczególny charakter tej publikacji wynika z faktu, że jest to tzw. książka profesorska. Wymagania stawiane przed tego rodzaju pracami są z natury rzeczy wysokie, a oczekiwania czytelników duże.

Sam tytuł książki zapowiada już wielorakość i zróżnicowanie podejmowanej problematyki. Sformułowanie tytułu trafnie koresponduje z cechującym się różnorodnością dorobkiem badawczym i publikacyjnym S. Krajewskiego. W dorobku tym na wyróżnienie zasługują następujące rodzaje zagadnień, którymi się On zajmował:

- procesy innowacyjne w przemyśle,
- funkcjonowanie przedsiębiorstw w warunkach reformowania gospodarki w latach 80.,
- zachowania przedsiębiorstw i ich adaptacja do wymogów gospodarki rynkowej w okresie transformacji,
- potencjał eksportowy polskich przedsiębiorstw,
- restrukturyzacja dużych przedsiębiorstw,
- polityka przemysłowa, w tym perspektywy rozwoju i restrukturyzacji tzw. sektorów problemowych,
- rynek pracy, bezrobocie, zatrudnienie.

Jak już zaznaczono wcześniej w dorobku S. Krajewskiego należy wyróżnić pracę pt. „Prywatyzacja, restrukturyzacja, konkurencyjność polskich przedsiębiorstw”, wydaną w 2009 roku przez Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne. Książka ta jest fundamentalnym dziełem łączącym, zgodnie z zapowiedzią w tytule, trzy komponenty: prywatyzacja, restrukturyzacja, konkurencyjność. Zostały one odniesione do polskich przedsiębiorstw w okresie transformacji. Konstrukcja książki jest bardzo prosta i przejrzysta, a zarazem logiczna i konsekwentna. Autora interesuje tak naprawdę konkurencyjność przedsiębiorstw i gospodarki, natomiast prywatyzację i restrukturyzację traktuje jako okoliczności sprzyjające osiągnięciu wyższej konkurencyjności. Tok rozumowania przyjęty w książce jest następujący: prywatyzacja umożliwia i wspomaga procesy restrukturyzacyjne w przedsiębiorstwach, a restrukturyzacja jest z kolei środkiem do podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw. Nieskomplikowanie konstrukcji książki jest jej dużą zaletą, a logika wywodu dodatkowo wzmacnia siłę przekonywania czytelnika do akceptacji sposobu myślenia Autora.

Zgodnie z tytułem książka jest podzielona na trzy części. Część pierwsza jest poświęcona zagadnieniu prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Obejmuje cztery rozdziały, podejmujące w kolejności następujące zagadnienia: przyczyny i przebieg prywatyzacji na świecie, prywatyzacja przedsiębiorstw w Polsce, kondycja ekonomiczno-finansowa prywatyzowanych przedsiębiorstw, ocena przebiegu procesu prywatyzacji w Polsce. Druga część pracy dotyczy restrukturyzacji przedsiębiorstw w okresie transformacji polskiej gospodarki. Składa się z trzech rozdziałów, które poświęcono kolejno: definicjom i rodzajom restrukturyzacji przedsiębiorstwa, prezentacji wyników badań empirycznych restrukturyzacji polskich przedsiębiorstw oraz przedstawieniu efektów restrukturyzacji przedsiębiorstw. Trzecia część książki koncentruje uwagę na zagadnieniu konkurencyjności polskich przedsiębiorstw w rozszerzonej Unii Europejskiej. Zawiera sześć rozdziałów, w których poruszono następujące problemy: uwarunkowania niskiej konkurencyjności polskiej gospodarki przed transformacją i w początkowym jej okresie, pojęcie i determinanty konkurencyjności, badania nad konkurencyjnością w Polsce, analiza różnych aspektów konkurencyjności polskiej gospodarki, instytucjonalne uwarunkowania konkurencyjności oraz konkurencyjność gospodarki – aspekty społeczne i etyczne.

Omawiana praca ma kilka silnych stron, na które chciałbym zwrócić uwagę:

- książka jest pracą wielowątkową, kompleksowo pokazującą związki między prywatyzacją, restrukturyzacją i konkurencyjnością przedsiębiorstw polskich w okresie transformacji,
- w książce umiejętnie połączono i wyważono proporcje między stroną teoretyczną a aspektami empirycznymi i praktycznymi podejmowanych zagadnień,
- autor bardzo umiejętnie i konsekwentnie posługuje się dostępnymi danymi statystycznymi do podbudowy prowadzonego wywodu merytorycznego; w ten sposób Jego argumenty i oceny są przekonujące,
- S. Krajewski w szerokim zakresie posługuje się danymi uzyskanymi w projektach badawczych, w których uczestniczył – odnosi się to zwłaszcza do analiz procesu restrukturyzacji polskich przedsiębiorstw, a także do badań konkurencyjności polskich przedsiębiorstw,
- w pracy szeroko wykorzystano doświadczenia eksperckie, doradcze i analityczne S. Krajewskiego jako aktywnego uczestnika procesów prywatyzacji i restrukturyzacji polskich przedsiębiorstw; odwołania do konkretnych projektów prywatyzacyjnych i restrukturyzacyjnych znakomicie podnoszą wiarygodność prowadzonego wywodu,
- książka szeroko nawiązuje do dorobku innych badaczy zagadnień prywatyzacji, restrukturyzacji i konkurencyjności – w tym sensie stanowi więc także dobry przegląd wyników badań uzyskanych w Polsce w latach 1990-2008,
- koncentrując uwagę na poziomie przedsiębiorstwa Autor posługuje się także analizą kontekstualną umiejętnie odwołując się do analiz makro- i mezoekonomicznych,

- bardzo cennym elementem książki jest także dostrzeżenie społecznych i etycznych aspektów konkurencyjności. Podejście Autora można streścić następująco: konkurencyjność jest podstawowym atrybutem gospodarki rynkowej, ale nie może być „konkurencyjność za wszelką cenę”; oznacza to konieczność dostrzegania i doceniania znaczenia społecznej odpowiedzialności biznesu, a także poszanowania prawa.

Recenzowana praca zawiera też wątki zasługujące na dyskusję czy nawet polemikę. Oto kilka uwag o takim charakterze:

- zgadzając się z generalną konstrukcją książki można zauważyć, że użyteczne mogłoby być także rozwiązanie alternatywne, na czoło wybijające zagadnienie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw (pierwsza część), dalej podejmujące kwestię restrukturyzacji jako drogi dochodzenia do wyższej konkurencyjności (druga część), a następnie uwzględniające prywatyzację jako proces sprzyjający i w niektórych warunkach wymuszający restrukturyzację (trzecia część). Sugerowane podejście oznaczałoby więc zmianę kolejności części książki. O wyborze dokonany przez Autora, z którym generalnie należy się zgodzić, zadecydowało prawdopodobnie Jego szerokie zaangażowanie w procesy prywatyzacji w transformowanej gospodarce polskiej,
- w pracy prowadzona jest analiza konkurencyjności gospodarki polskiej w ujęciu branżowym (sektorowym), natomiast został pominięty aspekt regionalny (geograficzny, przestrzenny) zagadnienia konkurencyjności. Potrzeba uwzględnienia również tego aspektu jest bardzo widoczna na przykład w rozdziale 11.2., poświęconym roli bezpośrednich inwestycji zagranicznych w zwiększaniu konkurencyjności gospodarki. Zwłaszcza w wypadku inwestycji napływających do Polski dystrybucja regionalna importu kapitału zagranicznego jest wysoce zróżnicowana i znaczenie tych inwestycji dla rozwoju i podniesienia konkurencyjności poszczególnych województw jest odmienne,
- prowadzone analizy odnoszą się w niektórych partiach książki do zróżnicowanych okresów analizy – jedne zagadnienia ilustrowane są danymi do 2006 roku, a inne do 2007 roku. Rodzi to u czytelnika pewien dyskomfort. Za usprawiedliwieniem Autora za tego rodzaju niekonsekwencję przemawiają zapewne obiektywne uwarunkowania z dostępem do danych statystyki państwowej,
- przy omawianiu silnych stron książki zwrócono uwagę na to, iż Autor swobodnie porusza się w prowadzonych rozważaniach po różnych poziomach analizy, raz zajmując się przedsiębiorstwem jako takim, innym razem odwołując się do danych branżowych (sektorowych), a nawet makroekonomicznych. Generalnie jest to zaleta książki. Jednak w niektórych rozdziałach powstaje wrażenie, że wiodący z definicji (wynika to z tytułu pracy) wątek mikroekonomiczny zostaje zdominowany przez wątek branżowy (sektorowy). Tak dzieje się na przykład w trzeciej części książki, gdzie rodzi się przypuszczenie, że aspekty branżowe i makroekonomiczne nieco przysłoniły znaczenie aspektów mikroekonomicznych,

- niestety, w książce znalazły się też trudne do usprawiedliwienia błędy edytorskie. W spisie treści (s. 6) w tytułach rozdziałów 5 i 6 pojawiają się niezrozumiałe zestawy cyfr.

Podsumowując powyższe uwagi należy jednoznacznie podkreślić, że recenzowana praca z wielu względów zasługuje na wnikliwą lekturę. Przemawiają za tym przede wszystkim takie jej cechy, jak znaczenie teoretyczne i praktyczne podejmowanych zagadnień, aktualność poruszanej problematyki, a także silne oparcie wywodu na odniesieniach do rzeczywistości i praktyki gospodarki polskiej okresu transformacji.

Marian Gorynia

Katedra Strategii i Polityki Konkurencyjności Międzynarodowej
Wydział Gospodarki Międzynarodowej
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu